

Die implikasies van 'n nadere Skrifgefundeerde definisie van *dissipel* en *dissipelmaking* vir gemeentebou

J. Pretorius & B.J. de Klerk
Vakgroep: Praktiese Teologie
Potchefstroomkampus
Noordwes-Universiteit
POTCHEFSTROOM
E-pos: jacob@linden.org.za
kwsbjdk@puk.ac.za

Abstract

The implications of a closer Scriptural definition of *disciple* and *discipling* for church development

In the field of Practical Theology the term “discipling” is often used as a synonym for both spiritual growth and for teaching. To define the term as such can contribute to a dilution of the term “disciple” and to an inaccurate understanding of the process of discipling. In this article the concept of “disciple” is critically analysed. The following conclusion is arrived at: “Discipling” entails the lifelong process by which people are guided and encouraged to progressively become followers and pupils (disciples) of Jesus. The purpose of such a process implies that a person will become more and more like Jesus and will live according to the spirit of Jesus. A correct understanding of the concept of discipleship as a process has far-reaching implications for strategising congregational development.

Opsomming

Die implikasies van 'n nadere Skrifgefundeerde definisie van *dissipel* en *dissipelmaking* vir gemeentebou

In die veld van Praktiese Teologie word die Engelse term “discipling” redelik algemeen gebruik as sinoniem vir geestelike groei asook vir toerusting of lering (“teaching”). Hierdie definisie dui op 'n verskraling van die term “dissipel” en 'n onakkurate verstaan van die proses van “dissipelmaking”. In hierdie artikel word die begrip “dissipel” krities ontleed. Die konklusie waartoe

gekem word, is die volgende: "Dissipelmaking" omskryf die lewenslange proses waarin mense begelei word om op 'n voortgaande wyse volgelingen en leerlinge van Jesus te word. Die uiteindelige doel van dissipelmaking is dat iemand meer en meer soos Jesus word en leef met dieselfde gesindheid as Jesus. 'n Korrekte verstaan van die proses van dissipelskap het verreikende praktiese implikasies vir die strategieë wat aangewend word vir gemeentebou.

1. Inleiding

In vakliteratuur oor gemeentebou word die Engelse term *discipling* (in hierdie artikel vertaal as "dissipelmaking") redelik algemeen gebruik as sinoniem vir geestelike groei asook die proses van toerusting of lering (*teaching*). Die hipotese van hierdie artikel is dat laasgenoemde omskrywing van *discipling*, naamlik lering (*teaching*) 'n verskraling van die term dissipel inhou en 'n onakkurate verstaan van die proses van dissipelmaking kan veroorsaak. Eerstens word die algemene gebruik van die term *dissipelmaking* in vakliteratuur oor gemeentebou ondersoek. Tweedens word die begrip *dissipel* krities ontleed. Derdens word die moontlike verwarring wat bestaan tussen die interpretasie van *Christenskap* en *dissipelskap*, asook tussen *evangelisering* en *dissipelskap*, nagegaan. Aandag word veral geskenk aan die bespreking van Rengstorf in die bekende Kittel-reeks. Ten slotte word enkele lyne na die praktyk getrek wat bruikbaar mag wees vir gemeentebouprosesse en bestaande modelle.

2. Die algemene implikasies van dissipelmaking (*discipling*) in stof wat handel oor gemeentebou

Die gebruik van die term *to disciple* (dissipelmaking) is 'n neologisme wat algemeen in die Church Growth-beweging beslag gekry het (Bosch, 1995:51). Die vraag hoe dissipelmaking en dissipelskap in vakliteratuur oor gemeentebou verstaan moet word, moet egter nagegaan word.

Bob Dukes (1997:2), voorsitter van die Worldwide Discipleship Association, definieer dissipelskap soos volg:

Discipleship is that process in which more mature believers, in cooperation with the Spirit, assist *younger believers* as they progress in their faith toward Christlike *maturity* and the production of good works (kursivering – JP & BJdK).

Rick Warren van die Purpose Driven Ministries-beweging sien dissipelskap as 'n proses wat met wedergeboorte begin. "This process *begins when a person is born again* and continues throughout the rest of his life" (Warren, 2002:106; kursivering – JP & BJdK). Soos Dukes, verbind Warren die betekenisinhoud van dissipelmaking ook aan verdere groei en onderrig. In die uiteensetting van die groot opdrag in Matteus 28:18-20 verduidelik hy die frase "go and make disciples" as "evangelism"; as "baptizing them"; as "fellowship"; as "teaching them to obey" en as "discipleship" (Warren, 2002:104, 106).

Ook Donahue en Robinson van die Willow Creek-assosiasie beperk die konnotasies van dissipelmaking tot die leer- en ontwikkelingsproses van Christene. Hulle beskryf die noodsaaklikheid van balans tussen *care* en *discipleship* in 'n selgroep en gebruik *dissipelmaking* as wisselterm vir *lering*, *Bybelstudie* en *geestelike groei*. Donahue beskryf sy betrokkenheid by 'n dissipelskaporganisasie soos volg: "This was no ordinary mentoring relationship. My mentor came out of the Inter Varsity Christian Fellowship, another committed *discipleship* organization (Donahue & Robinson, 2003:48, 49; kursivering – JP & BJdK). Hy beskryf dan verder hoe hy ontdek het dat omgee (*caring*) die onderrig en geestelike groei (*discipling*) moet balanseer:

These people challenged my narrow perception of small group life, my belief that it was just about *discipleship* (traditionally defined by some as a *series of skills and disciplines to be mastered*). For the first time in my leadership journey, I was challenged to look at both ends of the development continuum. We know that disciples are supposed to be caring (Joh. 13:34-35), and we all know that mutual care leads to spiritual growth (Donahue & Robinson, 2003:49, 50).

Dissipelmaking (*discipling*) word dus deur bogenoemde skrywers verstaan as 'n proses van verdere onderrig en geestelike groei in die lewe van mense wat reeds Christene is. So gesien, is dissipelskap veral 'n saak wat by volwasse en beleë Christene (*mature believers*) voorkom en byvoorbeeld in selgroepe met *caring* gebalanseer moet word.

Ook vir Christian Schwarz van die Natural Church Development-beweging is dissipelskap 'n saak vir verlore mense. Tog gebruik hy *dissipelmaking* in 'n ander sin as bogenoemde skrywers. Schwarz onderskei in die verklaring van die term *dissipelmaking* terminologie wat noodsaaklik is om die begrip *evangelisering* aan te vul. Hy wil die teologiese slagvat vermy dat mense deur *blote* Woord-

verkondiging geëvangelizeer kan word. Gevolglik gebruik hy die term *dissipelmaking* om aan te dui dat 'n nuwe Christen 'n doelbewuste en ongedwonge keuse vir Christus gemaak het:

Proclamation itself, while it is as necessary as presence to evangelize effectively, does not in itself constitute evangelism. Evangelism has only been accomplished when disciples are made (Wagner, aangehaal deur Schwarz, 1999:199).

Elders onderskei Schwarz (1999:210) weer tussen *discipling* en *perfecting* en waarsku dat laasgenoemde nie 'n voorvereiste vir bekering is nie:

Fifth we should distinguish between 'discipling' and 'perfecting'. It is not a symptom of a superficial view of the gospel that evangelism is largely kept free from a discussion of the ethical consequences of the faith. Evangelism aims for a 'relationship to a person, namely Jesus Christ, more than acceptance of a detailed ethical code'. This does not mean that spiritual growth (perfecting) is unimportant and that Christians should abstain from ethical or political questions. But no ethical standards must be made into a precondition for conversion, neither explicitly nor implicitly.

Schwarz onderskei dus in die woord *dissipelmaking* aanvullende terminologie vir *evangelisering*. Vir hom lê *dissipelmaking* semanties nader aan die "evangeliseringsmoment" wanneer Christus as Verlosser aangeneem word, as aan geestelike groei in die voortgaande leerproses (*perfecting*).

3. 'n Beoordeling van geykte eksegeses van *dissipel* en *dissipelmaking*

3.1 Inleidende opmerkings

Op grond van bogenoemde definiëring volg die noodsaak vir 'n kritiese ondersoek na die naamwoord "dissipel" en die werkwoord "maak dissipels" in byvoorbeeld Matteus.

Dissipelskap is 'n sleutelterm in die Evangelies en veral in Matteus. Die naamwoord *dissipel* kom 268 keer in die Evangelies voor en die werkwoord vier keer: een keer in Handeling en drie keer in Matteus (Strong, 1995: [3100, 3101]). Die enigste keer wat die werkwoord in die imperatief voorkom, is in Matteus 28:19 (vgl. Els & Deacon, 2001 [3100]). Sowel die naamwoord μαθητής as die werkwoord μαθητεύω kom van μαθήνω wat "leer" of "om onderrig/instruksie te ontvang" beteken (Louw & Nida, 1996: 27.12). 'n Dissipel (μαθητής)

is 'n leerling en volgeling wat formeel of informeel deur sy leermeester onderrig word (Louw & Nida, 1996:27.16). Volgens Engelbrecht (1995:137) kom die term dikwels in Klassieke en Hellenistiese literatuur voor en het dit die volgende betekenisnuanses: iemand wat leer (*learner*), aanhanger (*adherent*) en leerling (*pupil*). Μαθητεύω beteken om van iemand anders 'n leerling of dissipel te maak (Louw & Nida, 1996 [36.37]).

Bogenoemde definisies beskryf bloot die betekenis van die Griekse woord *dissipel* en beantwoord nie die vraag of 'n dissipel 'n verlore (Christen) is nie. Oor laasgenoemde vraag verskil die menings van skrywers.

Vine (1996: [disciple, mathetes]) onderskei tussen die volgende kategorieë:

- in die wye sin impliseer bogenoemde die Jode wat Jesus se volgelinge of aanhangers geword het, al was dit in die geheim (vgl. Joh. 6:66; Luk. 6:17; Joh. 19:38);
- die twaalf dissipels (vgl. Matt. 10:1; Luk. 22:11);
- diegene wat in Jesus geglo het en Hom bely het (Handelinge).

Vine (1996: [disciple, mathetes]) stel dus nie verlossing en dissipelskap gelyk in die verklaring van *disciple* (mathetes) nie.

3.2 Die standpunt van Rengstorf en andere

Rengstorf (1976) se standpunt verskil van dié van Vine. Rengstorf wys daarop dat dissipelskap algemeen in die tyd van Jesus was. Daar was dissipels van Hellenistiese filosowe en van die Rabbyne. In 'n uitgebreide artikel konsentreer Rengstorf op die betekenisverskille in die verstaan van hierdie tipe disselskap in vergelyking met dit wat geïmpliseer word met dissipel wees van Jesus. Die verskille wat hy noem, val in twee kategorieë uiteen, naamlik eerstens 'n verskil in verkiesing of roeping en tweedens 'n verskil in die verhouding tussen die leermeester en die dissipel.

Wat die *verskil in roeping* betref, wys Rengstorf (1976) op Jesus se optrede wat verskil. Om 'n rabbi te kies was die prerogatief van 'n dissipel. Jesus neem egter al die inisiatief en verantwoordelikheid vir die roeping van sy dissipels. Selfs mense wat geen aanvanklike belangstelling in Hom getoon het nie (vgl. Mark. 2:13, 14), word geroep. Rengstorf (1976) gee toe dat daar dissipels was wat Jesus gevolg het sonder getuienis in die Skrif self dat Jesus hulle persoonlik geroep het. Hy verwys na Johannes 6:60-71 as die

siftingsproses vir dissipelskap deur Jesus. Jesus behou dus alle inisiatief oor wie sy dissipels is en wie nie. "Thus what Jn. tells us confirms in its own way the fact that the composition of the circle of disciple depends, not on the disciples, but on Jesus" (Rengstorf, 1976).

Die tweede saak wat Rengstorf (1976) as 'n verskil by die roeping van dissipels noem, is *die vereistes waaraan dissipels moes voldoen*. In plaas van streng vereistes soos morele en akademiese standaarde, roep Jesus byvoorbeeld tollenaars en Selote.

Wat die verskil in die verhouding tussen die leermeester en die dissipel betref, noem Rengstorf (1976) die volgende vier verskille:

- Vir 'n dissipel van 'n Joodse rabbi het kennis van die Wet of die Tora die verhouding bepaal. By 'n Griekse wysgeer was die "idee" wat 'n dissipel verteenwoordig het, deurslaggewend. Vir 'n dissipel van Jesus het die Persoon van Jesus en 'n persoonlike geloofsverhouding met Hom vooropgestaan. Jesus self en nie in die eerste plek sy leer nie, moet gevolg word. Bosch (1995:52) sê:

The authority was the Law's not the rabbi's ... Jesus, however, did not appeal to the Law to legitimate his authority. He never expected his disciples to leave everything for the sake of the Law. They were, however, called to leave everything for His sake.

Rengstorf (1976) beklemtoon dat geloof 'n vereiste is vir dissipelskap:

Jesus offers Himself. This obviously gives a completely different turn to the whole relation of the disciples to Him ... The emphasis is on the inner effect on Peter of what Jesus does. His self-awareness crumbles before the One who confronts him. He repents and believes, *and it is thus, as a believer, that he is made a disciple by Jesus ... Faith is the controlling factor* ... He (i.c. John – JP & BdK) thus underlines the fact that the mark of the disciple of Jesus is faith in Him (cf. 6:64) (kursivering – JP & BJdK).

Ook Hodge (1997) beskou wedergeboorte as 'n vereiste vir dissipelskap:

At other times the phrase (i.c. the kingdom of God – JP & BdK) is used comprehensively as including, without discriminating, these several ideas. In this last sense the

conditions of admission into the kingdom of God are the conditions of discipleship, *and the conditions of discipleship are baptism and inward regeneration*; precisely as under the old dispensation, for a man to become truly a Jew it was necessary that he should be circumcised and believe the true religion as then revealed (kursivering – JP & BJdk).

- In 'n persoonlike geloofsverhouding vra Jesus radikale gehoorsaamheid aan Hom. Gehoorsaamheid was 'n vreemde konsep in 'n rabbi-dissipelverhouding. "A rabbi had no personal claims on his disciples. They were his students, he was their teacher, and that was all" (Bosch, 1995:53). Jesus bring egter die verhouding "heer" en "slaaf" na die betekenisveld van dissipelskap. Hy besit hulle as heer (κύριος) en hulle behoort aan Hom as sy slawe (δοῦλοι) (Matt. 10:24; Joh. 13:16; 15:20; vgl. ook Matt. 24:45). Hier is dus van meer as blote respek sprake. "Jesus is obeyed because it is believed that He is the Messiah" (Rengstorf, 1976).
- Gehoorsaamheid aan Jesus gaan volgens Rengstorf nog verder. Jesus verwag van sy dissipels om saam met Hom en vir Hom te ly en selfs te sterf (Matt. 10:38). Engelbrecht (1995:140) wys daarop dat die werkwoord "volg" (ἀκολουθέω) baie meer in die Evangelies gebruik word as die werkwoorde μαθητεύω ("dissipelmaak") en μανθάνω ("leer"). Engelbrecht verwys na Kinsbury wat aantoon dat die betekenis "volg as dissipel" slegs geld vir diegene wat aan twee vereistes voldoen, naamlik persoonlike toewyding en koste. Met *toewyding* word bedoel die antwoord op 'n persoonlike uitnodiging van Jesus. Met *koste* word bedoel 'n persoonlike opoffering, soos die verlies van familie of besittings of die wegbreek van 'n vorige leefwyse. Volgens hierdie standpunt (Rengstorf, 1976; vgl. Engelbrecht, 1995) was alle volgelinge van Jesus dus nie noodwendig dissipels van Jesus nie.
- Laastens wys Rengstorf (1976) op die doel van dissipelskap. Die gebruikelike dissipel-leermeesterverhouding was tydelik en die dissipel se doel was uiteindelik om selfs die rabbi te oortref. "Every disciple dreams of becoming a rabbi one day, independent of his former rabbi and, if possible, even superior than him" (Bosch, 1995:52). Jesus se dissipels kan Hom, volgens Rengstorf (1976), egter nooit oortref nie en daarom impliseer dissipelskap van Jesus 'n permanente doel.

3.3 'n Kritiese evaluering van Rengstorf en andere se definisie

Rengstorf se uiteensetting van die vereistes vir dissipelskap laat heelwat vrae ontstaan, onder andere die volgende: Is al die dissipels persoonlik deur Jesus in sy bediening op aarde geroep of gekies? Hoeveel van die vereistes (byvoorbeeld geloof en radikale gehoorsaamheid) moet op 'n gegewe moment teenwoordig wees voordat iemand sal kwalifiseer as dissipel? Is dit waar dat die twaalf dissipels in Jesus geglo het, voordat Hy hulle geroep het?

Dit lyk asof Rengstorf homself weerspreek. Hy stel persoonlike geloof en radikale gehoorsaamheid as 'n vereiste vir dissipelskap, maar sê tegelykertyd dat Jesus die dissipels eiemagtig roep. Verder verwys Rengstorf in dieselfde artikel na Jesus se geduld met die dissipels en dat Hy besorgd was oor hulle saligheid, terwyl hulle reeds dissipels was:

His patience with them, the tirelessness with which He made their salvation His concern, shines out in sayings like Lk. 22:31 f.; Jn. 16:12; 17:1 ff. and also in acts like those in Lk. 22:51; Jn. 13:1 ff.; Jn. 18:8 (Rengstorf, 1976).

Die dissipels het wel geglo in Jesus as Messias, maar waarskynlik het hulle op daardie stadium nog nie ten volle verstaan dat die verlossing slegs uit genade is nie, of wat die betekenis van kruis-opneem (sterf vir Jesus) impliseer nie. Gemeet aan die standaard wat Rengstorf uiteensit, sou selfs die Twaalf nie as dissipels kwalifiseer nie. Rengstorf (1976) sê in dieselfde artikel: "According to the Synoptists lack of understanding not merely of the goal of Jesus but also of His proclamation accompanies the relation of the disciples to Him to the very end" (Rengstorf, 1976). E.S. Malbon, aangehaal deur Hartin (1993:42) het 'n lys gemaak van die ooreenkomste tussen die skare en die dissipels se reaksie op Jesus. Hartin (1993:42) toon uit Markus 4:35-8:21 aan dat die dissipels dikwels net soos die skare, min verstaan het en deur vrees en gebrek aan geloof gedryf is. Soms het buitelanders, selfs meer as die binnekering van Jesus, sy boodskap van genade verstaan. Hartin (1993:46) sê na aanleiding van Markus 10:35-45 en die geloof van die blinde Bartimeus (Mark. 10:52) die volgende:

The responses of the disciples to Jesus' teaching on his immanent suffering and death are without doubt tactless, selfish, and they show that they have completely misunderstood Jesus' teaching: the most culpable of all are Peter, James and

John. Ironically those on the inside failed to see, while some on the outside do see.

Eers ná die kruis en die opstanding van Jesus gaan die geloofsoë van die dissipels oop vir die ware betekenis van die Messias se koms. "It is through death that Jesus' identity emerges" (Hartin, 1993:47).

Om persoonlik deur Jesus geroep te word te stel as 'n vereiste vir dissipelskap maak nie sin nie. Jesus het die binnekring van sy dissipels persoonlik gekies, maar nie die skare van dissipels wat Hom gevolg het nie. Rengstorf onderskei nie genoegsaam tussen die verskillende groepe dissipels nie. Daar is eerstens die binnekring (Petrus, Jakobus en Johannes), die sogenaamde *insiders*, wat die voorreg gehad het om die belangrikste wonderwerke van Jesus te sien (Hartin, 1993:43; Matt. 17:1). Dit is veral hierdie dissipels se gesprekke en optrede wat in die Bybel opgeteken is. Tweedens is daar die Twaalf wat spesifieke opdragte kry (Matt. 10); derdens die twee en sewentig (Luk. 10) en vierdens die groot skare dissipels wat Jesus gevolg het (bv. Joh. 6:2). Engelbrecht (1995:138) toon aan dat Matteus ook aan persone buite die kring van die Twaalf as dissipels gedink het. Jesus het byvoorbeeld 'n dissipel gemaak van Josef van Arimatea (vgl. ἐμαθητεύθη in Matt. 27:57; Engelbrecht, 1995:140). Engelbrecht stem egter in breë trekke saam met die siening saam dat eintlik slegs die Twaalf aan die voorwaardes vir 'n dissipel voldoen het.

Bostaande vereistes wat Rengstorf aanvoer, kan die indruk skep dat dissipelskap 'n besondere status of amp is (vgl. sy uiteensetting oor die roeping of verkiesing van dissipels). Volgens Kvalbein (1988:49; vgl. Matt. 23:8) is so 'n indruk egter verkeerd:

It is necessary to have a teaching function in the church ... But these scribes or teachers have no special position in relation to Christ. He is always the supreme teacher. Basically all members of a church or a theological seminary are fellow students in the school of Jesus (Kvalbein, 1988:49; vgl. Matt. 23:8).

In die lig van bostaande uiteensetting van die probleme in die verklarings van Rengstorf en andere word vervolgens nagegaan hoe die betekenis van dissipelmaking geïnterpreteer behoort te word.

4. 'n Voorgestelde beskouing oor dissipelskap en discipelmaking

4.1 Dissipelskap en verlossing moet onderskei word

Die eerste oplossing wat voorgestel word, is dat konsekwent gehou word by die betekenis van μαθητής as "leerling" of "volgeling" (soos Louw & Nida, 1996: 27.16; 36.38 doen) en om sodoende nie dissipelskap met Christen-word of ewige verlossing te verwar nie.

Die onderskeid tussen dissipelskap en ewige verlossing is van groot belang. Na twee kante toe kan daarvoor verkeerd geredeneer word. Daar kan enersyds geredeneer word dat verlossing of geloof 'n voorwaarde is vir dissipelskap en andersyds dat dissipelskap 'n vereiste is vir verlossing.

Indien geredeneer word dat iemand 'n Christen/verloste moet wees voordat hy/sy 'n discipel kan wees, kom die talle probleme wat by punt 3.3 genoem is aan die orde. By so 'n beskouing moet aanvaar word dat die twaalf dissipels reeds verloste Christene was toe Jesus hulle as dissipels geroep het. Hierdie siening skep ook verklaringsprobleme vir Johannes 6:62, 64.

Indien die woorduitleg van μαθητής as "leerling" of "volgeling" aanvaar word, is dit logies dat iemand van Jesus kan begin leer en Hom selfs kan begin volg sonder dat hy/sy Hom al as Verlosser aangeneem het (Bing, 1999:39). Dit is voor die hand liggend dat iemand eers hoor en leer van Christus en die kruis, en dan glo in Hom as Verlosser en Saligmaker (vgl. Rom. 10:14). Daarna is verdere groei en vlakke van toewyding moontlik:

But how does the Bible present discipleship? What's the Biblical definition of a disciple? The word itself comes from the verb 'to learn', and so it simply means in its simplest form 'learner', 'pupil', 'adherent to a system'. But you and I recognize that there are different degrees of commitment involved in learning something (Bing, 1999:39).

Indien dissipelskap egter 'n vereiste vir verlossing is, kom die evangelie van verlossing uit genade alleen in die gedrang (vgl. Schwarz, 1999:210). Bing (1999:37-52) kritiseer die *Lordship faith*-beklemtoning van MacArthur en andere. *Lordship faith* impliseer dat iemand eers 'n Christen of verloste word indien hy/sy oor bewyse beskik dat hy/sy in oorgawe onder die koningskap van die Here leef. "Let's raise the standard so that we make sure that only those who are committed to going on can really become Christians to begin

with, they would say” (Bing, 1999:38). Bing kritiseer ook die uitgangspunte van die *Lordship faith*. Hy gee eers ’n opsomming van die verskille tussen verlossing (*salvation*) en dissipelskap en daarmee ook die verskille tussen regverdigmaking (*justification*) en heiligmaking (*sanctification*). Sy gevolgtrekking is die volgende:

We know that salvation is by grace through faith, and it’s free. But discipleship is by works through faithfulness, and it’s costly. Our eternal salvation depends on Christ’s love for me, Christ’s commitment to me, and Christ’s taking His cross for me. Discipleship involves my love for Christ, my commitment to Christ, and my taking up my cross daily for Him. The focus of eternal salvation is eternal life. Discipleship, however, focuses on eternal rewards. Eternal salvation involves an unbeliever’s response. Discipleship involves a believer’s response. Eternal salvation is instantaneous, and a new birth. Discipleship is progressive and a continued growth. Eternal salvation depends on one condition: belief. Discipleship depends on many conditions, which I’ll mention later. Eternal salvation is inclusive of all. Discipleship is exclusive (Bing, 1999:41, 42).

Dit is nie waar dat verlossing ’n vereiste is vir dissipelskap nie. Dissipel-maak is egter ’n goeie werk en vorm deel van heiligmaking. Dit blyk dus dat slegs Christene/verlose mense dissipels kan maak. Hiervoor hoef hulle nie volmaak te wees nie. Die klem val immers nie op hulle volmaaktheid en kwalifikasies nie (vgl. Rengstorf, 1976), maar op die feit dat Jesus die mag het en by hulle is (Matt. 28:18, 20). Ten spyte van hulle onvolmaaktheid en sonde verteenwoordig die elf dissipels die hele verlose kerk as subjek van dissipelskap (Arias, 1991:418).

Hoewel alle gelowiges kwalifiseer, is dit realisties om te verwag dat volwasse Christendissipels of geesvervulde Christene merendeels met die groot opdrag sal vorder (Matt 28:16-20). Jesus beklemtoon weer die groot opdrag aan die elf dissipels – mense wat Hy geruime tyd al dissipels gemaak het (vgl. Hand. 1:8; 4.2.1). Hulle verstaan reeds die proses en hulle eie deelname daaraan dra by tot ondervinding en voorbereiding. Hulle ontvang ook die groot opdrag net voor die hemelvaart en hulle voer die opdrag eers ná Pinkster uit (volgens Joh. 4:1 het hulle wel nuwe dissipels gedoop).

4.2 Dissipelskap en dissipel-maak is ’n proses

Die tweede oplossing wat as beswaar teen Rengstorf se siening aangebied word, word ook direk uit die bewoording van Matteus 28:19 afgelei. Die groot opdrag is ’n opdrag om dissipels te maak

(Grieks: imperatief, "gaan maak dissipels"). Die klem val dus nie op die vraag *wat* 'n dissipel is nie, maar op die *taak*. Hierdie taak of opdrag is 'n lewenslange proses vir elkeen wat dissipels maak en impliseer nie 'n status of besondere identiteit nie. Die sake wat Rengstorf (1976) en andere noem, is stappe in die proses van dissipel-maak eerder as vereistes vir dissipelskap. Bing (1999:48) praat van dissipelskap as 'n proses: "It is a progression. It is a process. It is a journey. It is a call to commitment. There is a sense in which a disciple is always challenged to become more of a disciple."

Die doel van dissipelskap as goeie werk en as deel van heiligmaking noodsaak dit dat dissipelskap en dissipelmaking 'n proses is. Bing (1999:40) sien in Matteus 10:25 die doel, naamlik om meer en meer soos die leermeester te wees en motiveer waarom dissipelskap en dissipel-maak 'n proses sal wees:

You see, the whole goal of a disciple is to be like his teacher. This tells us that being a disciple is a progression; it is a process. And if our teacher is Jesus Christ, it is interminable in this life. It's never over until we are glorified and made like Him. So discipleship by its very definition is a process.

Ook Rengstorf (1976) bevestig laasgenoemde doel van dissipelskap as hy sê "It is the business of the μαθητῆς of Jesus to be stamped and fashioned by Him". 'n Omskrywing van die doel is om op alle lewensterreine dieselfde gesindheid as Jesus te hê:

In Philippians Paul uses a hymn which reflects on the person of Jesus as an opportunity to illustrate the type of life that the disciple is meant to adopt: 'Let the same mind be in you that was in Christ Jesus ...' (Philip. 2:5-11) (Hartin, 1998:393).

Dissipelskap as proses hou 'n bepaalde opwinding en ontdekking in. 'n Dissipel wil ander help en self ook vorder op die pad van dissipelskap. Variasie en nuwe ontdekkings lê in die volgende formulering van disselskap opgesluit:

I am fond of saying that there is a sense in which every disciple is challenged to become more of a disciple. No matter where you are in your Christian life today, God wants you somewhere else tomorrow. That's discipleship. And what He is asking *you* to do today is different from what He is going to ask *me* to do today. It's a process that spans our lifetime, and nobody retires from it. The journey goes on ... I think that the Bible is very clear that there is always another level of commitment that we

are called to. That's just the excitement of the Christian life. Life is an adventure with Jesus (Bing, 1999:40, 47).

Dat dissipel-maak 'n proses is, volg ook uit die stappe wat in Matteus 28:18-20 gestel word, naamlik “gaan oor die grense” dan “doop hulle” en dan “leer hulle”.

5. Die praktiese implikasies van dissipelskap as proses vir gemeentebou

Om dissipelskap te onderskei van verlossing en te sien as 'n permanente proses eerder as 'n status of identiteit, het die volgende belangrike praktiese implikasies:

- Eerstens kan die regte verstaan van dissipelskap as proses aangewend word om nuwe hoop te gee vir 'n gemeente oor die uitvoerbaarheid van die groot opdrag, naamlik om dissipels te maak. Wanneer 'n onverloste persoon begelei word om nader te beweeg aan die aanvaarding van Christus as verlosser ('n proses wat lank kan duur), word die groot opdrag reeds uitgevoer. Die groot opdrag lui nie “maak Christene” nie, maar “maak dissipels”.

'n Gemeente kan moed skep, want in plaas daarvan om druk op iemand uit te oefen kan mense oortuig word dat dit 'n uitvoerbare proses is wat deur die Heilige Gees bemiddel word:

In rendering μαθητεύω in Mt. 28.19 and similar contexts, it is important to avoid the implication of duress or force, that is to say, one should not translate ‘force them to be my disciples’ or ‘compel them to be my disciples’. This might very well be implied in a literal translation of a causative such as ‘to make’. In order to avoid a wrong implication of a causative, it may be important to use some such expression as ‘convince them to become my disciples’ or ‘urge them to be my disciples’ (Louw & Nida, 1996:36.37).

- Tweedens bepaal die regte verstaan van die groot opdrag dat die gemeente in strategiese beplanning rekening moet hou met die oorwegende identiteit van die persone van wie dissipels gemaak moet word. 'n Dissipelmaak-strategie vir onverloste mense, dié wat onlangs tot bekering gekom het en dié vir toegewyde Christene sal uiteraard verskil. 'n Gemeente moet byvoorbeeld versigtig wees om nie onverloste mense op te roep tot aksies van dissipelskap wat slegs verlore mense kan uitvoer nie. Wat verstaan 'n onverloste mens van “jou kruis opneem” of “om God lief te hê met jou hele hart siel, verstand en kragte”? (vgl. Bing,

1999:44). Verder moet strategies beplan word hoe om Christendissipels te begelei tot 'n nuwe vlak van toewyding en om self dissipels te kan maak:

But you and I recognize that there are different degrees of commitment involved in learning something. ... It is unrealistic to expect the unregenerate to make mature Christian decisions. It takes the grace of God to teach us how to make those decisions and commitments. Did it ever occur to the Lordship Salvation person, for example, that someone who is drowning may just want to get out of the water, and not become a life-guard? (Bing, 1999:39, 45).

- Dertens het die noukeurige verstaan van dissipelmaking as proses belangrike implikasies wanneer belydenis van geloof afgelê word. Iemand wat Jesus aanvaar het as verlosser en saligmaker behoort so vroeg as wat prakties doenlik is, belydenis van geloof te doen (vgl. Van Wyk, 1996:315). Om 'n hele rits bewyse uit iemand se lewe, of die deurwerk van 'n bepaalde sillabus as vereiste te stel vir belydenis van geloof, stem ooreen met die afwykende beskouing van die *Lordship faith*-beweging (vgl. 4.2). Verder behoort 'n sorgvuldige verstaan van dissipelskap as permanente proses mee te werk tot die vestiging van 'n kultuur dat belydenisaflegging gesien word as die beginpunt van verdere onderrig, eerder as die eindpunt.
- Vierdens kan die noukeurige definiëring van wat 'n dissipel is, asook van wat die proses van dissipelmaking behels, waarde toevoeg tot beproefde gemeenteboumodelle. In hierdie verband word byvoorbeeld gedink aan die doelstellingstrategie van die Purpose Driven Ministries-beweging, die soeker-diensmodel van die Willow Creek-assosiasie en die Natural Church Development-beweging se benadering van biologiese groei.

Sonder omvattende beredenering word op grond van 3.3, 4.1 en 4.2 slegs enkele voorstelle of opmerkings gemaak:

- Ter oorweging word aanbeveel dat Warren (2002:104, 106) se doelstellings van *evangelism* (vir "go and make disciples") en *discipleship* (vir "teaching them to obey") sorgvuldiger gedefinieer kan word as onderskeidelik *outreach* (uitreiking) en *teaching* (onderrig/lering) (vgl. Matt. 28:18-20).
- Insgelyks word voorgestel dat die term *discipleship/discipling* eerder met *learning of teaching* vervang word wanneer Willow

Creek se Tightrope-materiaal gebruik word om selgroepleiers toe te rus (kyk Donahue & Robinson, 2003:49, 50). Al die begrippe wat Donahue en Robinson bespreek, vorm deel van 'n proses om dissipels te maak.

- Schwarz se waarskuwing om nie verdere geestelike groei (*perfection*) as vereiste vir evangelisering te stel nie, stem ooreen met Bing se belangrike waarskuwing teen *Lordship Faith* (kyk 4.1). Om soos Schwarz (en Wagner) dissipelmaking as enger definisie binne evangelisering aan te wend, kan egter verdere verwarring in die hand werk. Uit Matteus 28:20 (“leer hulle om alles te onderhou”) volg dat geestelike groei (*perfection*) inbegrepe is in die proses van dissipelmaking. Dit is onduidelik hoe Schwarz die term *dissipelmaking* kan gebruik om *evangelisering* te tipeer, terwyl hy elders die stelling maak dat alle Christene hulle gawes moet gebruik om die groot opdrag na te kom, maar dat nie almal oor die gawe van evangelisering beskik nie (Schwarz, 1996:34). Ter oorweging word aanbeveel dat voorstanders van die Natural Church Development-beweging 'n nadere fundering gee van wat 'n dissipel is en die elemente in die dissipelmaak-proses van Matteus 28:18-20 aanwend om waarde toe te voeg tot Schwarz se insigte en model.
- Ten slotte kan die onderskeid tussen dissipelskap en verlossing die stukrag wees om 'n héle gemeente vanuit genade as vertrekpunt te begelei om as deel van hulle roeping te vorder om self ook dissipels te maak. Namate 'n gemeente daarin vorder om in Christus te leef, word dissipel-maak en -wees al hoe meer 'n vanselfsprekende deel van die gemeente se identiteit. “We ought to learn to disciple from a grace perspective, to keep grace first. It is the motivation to follow. The heart of discipleship is not what we do, but who we are in Christ” (Bing, 1999:51).

Dissipelskap word 'n leefwyse en 'n gemeente behoort daarna te streef dat al die lede dissipels is en dissipels maak. Sodoende kom die gemeente weer in die situasie van die vroeë kerk toe dissipelskap en Christenskap feitlik sinoniem was. Kvalbein (1988:49) wys daarop dat “dissipels” (μαθητὰ) die aanspreekvorm was vir die Christene in Jerusalem (Hand. 6:1) en Efese (Hand. 19:9). Hy wys verder daarop dat volgens Handeling 11:26: “die dissipels (μαθητὰι) in Antiochië vir die eerste keer Christene genoem [is]”:

From this we learn that the word we most often use 'Christians' was not the first name for this new group. They were first simply called the 'disciples' ... the newcomers to the group regarded their relationship to the risen Lord Jesus in some way similar to the relationship of the first disciples to the earthly 'rabbi' Jesus (Kvalbein, 1988:49).

6. Samevatting

Dissipelmaking omskryf die lewenslange proses waarin mense begelei word om op 'n voortgaande wyse volgelingen en leerlinge van Jesus te word. Die doel van hierdie proses is dat iemand meer en meer soos Jesus moet word of met dieselfde gesindheid as Jesus moet leef. In die dissipel-maakproses val die klem nie op die besondere status of amp van die dissipel nie. Dissipelskap impliseer dat iemand op 'n gegewe stadium 'n volgeling en leerling van Jesus is. Namate gelowiges in geloof groei, word dissipel-wees en dissipel-maak al hoe meer 'n vanselfsprekende identiteit.

Om dissipelskap met Christenskap gelyk te stel, skep verwarring en ontmoediging in 'n gemeente. Christene maak dissipels, maar dissipels kan nie Christene/verlostes maak nie. Die wedergeboorte is immers die Here se werking deur sy Gees (Joh. 3:3, 8).

Nadere Skriftuurlike fundering van die terme *dissipel* en *dissipelskapmaking* het verreikende praktiese implikasies vir gemeenteboustrategieë en kan waarde toevoeg tot die benutting van gemeenteboumodelle.

Geraadpleegde bronne¹

- ARIAS, M. 1991. Rethinking the great commission. *Theology Today*, 47:410-418.
- BING, C. 1999. Why Lordship faith misses the mark for discipleship. *Journal of the Grace Evangelical Society*, 12(2):37-52.
- BOSCH, D.J. 1995. The meaning of being a "disciple". *Missio Apostolica*, 3(1):51-54, May.
- BYBEL. 1990. (In Scholar's library. *Libronix digital library system 2001.*) [CD-ROM.]
- DONAHUE, B. & ROBINSON, R. 2003. *Walking the small group tightrope*. Grand Rapids: Zondervan.

1 Verwysings na woordeboeke, konkordansies en woordverklarings in elektroniese formaat is in die teks van die artikel voorsien van 'n verwysing in hakies om die bron maklik opspoorbaar te maak en onnodige herhaling in die bibliografie te voorkom, byvoorbeeld: Louw en Nida (1996 [74.1]), Robertson (1988 [1 Kor. 1:18]) en Vine (1996 [βαρυελιον]).

- DUKES, B. 1997. *A model for strategic disciple building*. Fayetteville: Worldwide Discipleship Association.
- ELS, J.M. & DEACON, M.M. 2001. Die Grieks-Afrikaanse woordeboek met Strong se nommers. (*In Scholar's library*. Libronix digital library system 2001.) [CD-ROM.]
- ENGELBRECHT, J. 1995. Die rol van die dissipels in die Christologie van Matteus. *Hervormde Teologiese Studies*, 51(1):134-146.
- HARTIN, P.J. 1993. The role of the disciples in the Jesus story communicated by Mark. *Koers*, 58(1):35-52.
- HODGE, C. 1997. *Systematic theology. Efficacy of baptism*. Scholar's library. Libronix digital library system 2001. [CD-ROM.]
- KVALBEIN, H. 1988. Go therefore and make disciples: the concept of discipleship. *Themelios*, 13:48-53, Jan.-Feb.
- LOUW J.P. & NIDA, E.A. 1996. Greek-English lexicon of the New Testament, based on semantic domains. (*In Libronix digital library system 2001.*) [CD-ROM.]
- RENGSTORF, K.H. 1976. μαθητής. The term in the New Testament. (*In Kittel, G., Bromiley, G.W., Friedrich, G., ed. Theological dictionary of the New Testament*. Scholar's library. Libronix digital library system 2001.) [CD-ROM.]
- SCHWARZ, C. A. 1996. *Natural church development. A guide to eight essential qualities of healthy churches*. St. Charles: Churchsmart Recources.
- SCHWARZ, C. A. 1999. *Paradigm shift in the church*. St. Charles: Churchsmart Recources.
- STRONG. 1995. The exhaustive concordance of the Bible. (*In Scholar's library*. Libronix digital library system 2001.) [CD-ROM.]
- VAN WYK, J. H. 1996. Kinderkommunie in diskussie. *In die Skriflig*, 30(3):305-319, Sept.
- VINE, W.E. 1996. Vine's expository dictionary of Old and New Testament words. (Libronix digital library system 2001.) [CD-ROM.]
- WARREN, R. 2002. *The purpose-driven church. Growth without compromising your message and mission*. Grand Rapids: Zondervan.

Kernbegrippe:

dissipel
dissipelmaking
evangelisering
gemeentebou

Key concepts:

building the congregation
disciple
disciplemaking
evangelising

